

United Nations
Nations UniesInternational Criminal Tribunal
for the former Yugoslavia
Tribunal Pénal International
pour l'ex-Yougoslavie

“BOSNA I HERCEGOVINA” (IT-00-39)

MOMČILO KRAJIŠNIK

MOMČILO KRAJIŠNIK

Osuđen za progone, deportacije, prisilno premještanje

Član rukovodstva bosanskih Srba tokom rata (kasnije “Republike Srpske”) - član Glavnog odbora Srpske demokratske stranke Bosne i Hercegovine (SDS) i predsjednik Skupštine bosanskih Srba

- Osuđen na **20 godina zatvora**

Zločini za koje je osuđen (primjeri):

Progoni na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi, deportacije, nehumana djela (prisilno premještanje)(zločini protiv čovječnosti)

- Momčilo Krajišnik je proglašen odgovornim za deportacije u Zvorniku, Banja Luci i Prnjavoru i prisilno premještanje u Bijeljini, Bratuncu, Zvorniku, Bosanskoj Krupi, Sanskom Mostu, Trnovu i Sokolcu. Ta su krivična djela obuhvatala prisilno raseljavanje više hiljada civila - Muslimana i Hrvata, među kojima su bile žene, djela i starci, tokom razdoblja od aprila do decembra 1992.

Datum rođenja	20. januara 1945. u Zabrđu, opština Novi Grad, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Optužnica	Prvobitna optužnica: 25. februara 2000.; izmijenjena optužnica: 7. marta 2000.; konsolidovana optužnica: 23. februara 2001.; izmijenjena konsolidovana optužnica: 4. marta 2002.
Uhapšen	3. aprila 2000. od strane Multinacionalnih stabilizacijskih snaga (SFOR)
Prebačen na MKSJ	3. aprila 2000.
Prvo stupanje pred Sud	7. aprila 2000., izjasnio se po svim tačkama da nije kriv
Presuda Pretresnog vijeća	27. septembra 2006. osuđen na 27 godina zatvora
Presuda Žalbenog vijeća	17. mart 2009. kazna smanjena na 20 godina zatvora
Izdržava kaznu	7. septembra 2009. prebačen u Ujedinjeno Kraljevstvo na izdržavanje kazne; u kaznu mu je uračunato vrijeme koje je proveo u pritvoru

STATISTIČKI PODACI

Broj sudskih dana	314
Broj svjedoka optužbe	93
Broj dokaznih predmeta optužbe	3938
Broj svjedoka odbrane	25
Broj dokaznih predmeta odbrane	382
Broj svjedoka koje je pozvalo Pretresno vijeće	6
Broj dokaznih predmeta Pretresnog vijeća	28

SUĐENJE	
Početak suđenja	3. februar 2004.
Završne riječi optužbe	29. august 2006.
Završne riječi odbrane	30. august 2006.; optuženi je dao svoju završnu izjavu 31. augusta 2006.
Pretresno vijeće I	sudija Alphons Orié (predsjedavajući), sudija Claude Hanoteau, sudija Joaquín Martín Canivell
Tužilaštvo	Mark Harmon, Alan Tieger
Advokati odbrane	Nicholas Stewart, David Josse
Presuda	27. septembar 2006.

ŽALBENI POSTUPAK	
Žalbeno vijeće	sudija Fausto Pocar (predsjedavajući), sudija Mohamed Shahabuddeen, sudija Theodor Meron, sudija Andréia Vaz , sudija Wolfgang Schomburg
Tužilaštvo	Peter Kremer, Shelagh McCall, Barbara Goy, Katharina Margetts, Steffen Wirth, Anna Kotzeva, Matteo Costi
Advokati odbrane	Optuženi se zastupao sam; Alan Dershowitz i Nathan Dershowitz pružili su mu pomoć samo u vezi s pitanjem udruženog zločinačkog poduhvata
<i>Amicus curiae</i>	Colin Nicholls
Presuda	17. mart 2009.

POVEZANI PREDMETI	
<i>po geografskom području</i>	
BANOVIĆ (IT-02-65/1) "LOGORI OMARSKA & KERATERM"	
BOROVNICA (IT-95-3) "PRIJEDOR"	
KARADŽIĆ & MLADIĆ (IT-95-5/18) "BOSNA I HERCEGOVINA" & "SREBRENICA"	
KRNOJELAC (IT-97-25) "FOČA"	
KUNARAC, KOVAČ & VUKOVIĆ (IT-96-23 I 23/1) "FOČA"	
KVOČKA <i>i drugi</i> (IT-98-30/1) "LOGORI OMARSKA, KERATERM & TRNOPOLJE"	
MEJAKIĆ <i>i drugi</i> (IT-02-65) "LOGORI OMARSKA & KERATERM"	
MRĐA (IT-02-59) "PLANINA VLAŠIĆ"	
MILOŠEVIĆ (IT-02-54) "KOSOVO, HRVATSKA I BOSNA I HERCEGOVINA"	
PLAVŠIĆ (IT-00-39 & 40/1) "BOSNA I HERCEGOVINA"	
SIKIRICA <i>i drugi</i> (IT-95-8) "LOGOR KERATERM"	
MIČO STANIŠIĆ (IT-04-79)	
STAKIĆ (IT-97-24) "PRIJEDOR"	
TADIĆ (IT-94-1) "PRIJEDOR"	

OPTUŽNICA I OPTUŽBE

Prvobitna optužnica protiv Momčila Krajišnika potvrđena je 25. februara 2000., a izmijenjena optužnica je potvrđena 7. marta 2000. Obje su objelodanjene 3. aprila 2000. Zahtjev Tužilaštva za zajedničko suđenje Krajišniku i Biljani Plavšić odobren je 23. februara 2001. i Tužilaštvo je 9. marta 2001. podnijelo konsolidovanu optužnicu protiv dvoje optuženih. U skladu s odlukom Pretresnog vijeća III od 4. marta 2002., Tužilaštvo je 7. marta 2002. podnijelo izmijenjenu konsolidovanu optužnicu. Nakon što je 30. septembra 2002. sklopljen sporazum o potvrdnom izjašnjanju o krivici između Plavšić i Tužilaštva, dana 2. oktobra 2002. suoptužena Plavšić izjasnila se krivom po jednoj tački za progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi, tj. zločin protiv čovječnosti. Nakon toga, 25. novembra 2002., Pretresno vijeće je naložilo da suđenje Krajišniku bude odvojeno od postupka izricanja kazne Biljani Plavšić. Dana 27. februara 2003., Plavšić je osuđena na 11 godina zatvora (vidi Podatke o predmetu Biljana Plavšić, broj predmeta: IT-00-39&40/1).

U važećoj optužnici protiv Krajišnika navedeno je da su između 1. jula 1991. i 30. decembra 1992., Krajišnik, Plavšić i drugi, uključujući Slobodana Miloševića, Željka Ražnatovića, zvanog "Arkan", Radovana Karadžića i Ratka Mladića, učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu (UZP) u kojem su planirali, podsticali, naređivali, izvršili ili na druge načine pomagali i podržavali planiranje, pripremu ili izvršenje progona bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata ili drugog nersrpskog stanovništva 37 opština u Bosni i Hercegovini. Cilj UZP-a postignut je prvenstveno progonima po prepoznatljivom obrascu, kako je navedeno u optužnici.

Navodi se da je Krajišnik bio na istaknutom položaju u rukovodstvu bosanskih Srba. Bio je član Savjeta za nacionalnu bezbjednost, proširenog Predsjedništva "Srpske republike Bosne i Hercegovine", Glavnog odbora Srpske demokratske stranke Bosne i Hercegovine (SDS) i Skupštine bosanskih Srba, čiji je takođe bio predsjednik. Na osnovu tih saradničkih odnosa, položaja i članstava, imao je *de facto* kontrolu i vlast nad snagama bosanskih Srba te političkim i državnim organima bosanskih Srba i njihovim agentima, koji su učestvovali u krivičnim djelima koja se navode u optužnici.

Kao rezultat, navedeno je da je Krajišnik znao ili je bilo razloga da zna da se njegovi podređeni spremaju počinuti ili da su već počinili sva krivična djela koja se navode u optužnici, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela niti da kazni počinioce.

Krajišnik je bio optužen na osnovu individualne krivične odgovornosti (član 7(1) Statuta) i na osnovu krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3) Statuta) za:

- Genocid i/ili saučesništvo u genocidu (genocid, član 4),
- Progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi, istrebljenje, ubistvo, deportacije, nehumana djela (zločini protiv čovječnosti, član 5), i
- Ubistvo (kršenje zakona ili običaja ratovanja, član 3).

Pretresno vijeće III je odbilo Krajišnikove molbe za privremeno puštanje na slobodu 6. augusta 2001., 8. oktobra 2001., 24. januara 2002. i 18. oktobra 2002. Dana 28. novembra 2002., predmet je dodijeljen Pretresnom vijeću I.

SUĐENJE

Suđenje je počelo 3. februara 2004. Optužba je završila s izvođenjem svojih dokaza 22. jula 2005. Izvođenje dokaza odbrane počelo je 10. oktobra 2005. i trajalo do 22. juna 2006., nakon čega je ispitano šest svjedoka koje je pozvalo Pretresno vijeće. Završne riječi strana u predmetu iznesene su 29., 30. i 31. augusta 2006.

POSTUPAK NA OSNOVU PRAVILA 98bis

Po završetku izvođenja dokaza optužbe, pretresno vijeće može odlučiti da li postoji osnova za osudu. Ako vijeće smatra da optužba nije izvela dovoljne dokaze za određenu optužbu ili optužbe, vijeće te optužbe može odbaciti i donijeti oslobađajuću presudu po tim optužbama prije početka izvođenja dokaza odbrane.

Dana 19. augusta 2005., Pretresno vijeće u predmetu Krajišnik donijelo je usmenu odluku na osnovu pravila 98bis I odlučilo da u predmetu Momčila Krajsnika postoji osnova za osudu po svih osam tačaka optužnice. Pored toga, Vijeće je uzelo na znanje određena pojašnjenja optužnice učinjena u skladu sa sporazumom između strana u postupku, među ostalim, da optužba više neće dokazivati optužbe za opštine Rudo i Šipovo zbog nedostatka dokaza.

PRESUDA PRETRESNOG VIJEĆA

Prvi višestranački izbori u Bosni i Hercegovini održani su 18. novembra 1990. Najviše mjesta u Skupštini osvojile su političke stranke koje su predstavljale tri glavne etničke grupe u Bosni, odnosno SDS, Hrvatska demokratska zajednica, (HDZ), i Stranka demokratske akcije (SDA), glavna stranka bosanskih Muslimana. Te tri stranke su među sobom postigle dogovor o formuli za podjelu moći. Položaji u svim tijelima vlade i javnim institucijama, kako na središnjim tako i na nižim nivoima, podijeljeni su u skladu sa stranačkim kvotama.

Uprkos tome, među trima glavnim etničkim grupama u Bosni i Hercegovini vladalo je sve veće nepovjerenje, strah i ogorčenost. Bosanski Hrvati i bosanski Muslimani su, zbog toga, početkom 1991. počeli s organizacijom oružanih grupa. Otprilike u isto vrijeme, SDS je počeo aktivno naoružavati srpsko stanovništvo. Bosanski Srbi su, osim toga, računali na zaštitu Jugoslovenske narodne armije. Dana 15. oktobra 1991., Skupština Bosne i Hercegovine usvojila je memorandum o suverenitetu Bosne i Hercegovine, uprkos snažnom protivljenju srpskih poslanika. Deset dana kasnije, SDS je osnovao skupštinu bosanskih Srba, na čelu s Momčilom Krajišnikom kao predsjednikom. Skupština bosanskih Srba započela je s uspostavom paralelnih struktura vlasti.

Skupština bosanskih Srba usvojila je 28. februara 1992. Ustav republike bosanskih Srba. U Ustavu je bila opisana struktura republike bosanskih Srba. Skupštinu bosanskih Srba činila su osamdeset i dva (82) poslanika, koji su većinom bili članovi SDS-a. Dana 27. marta 1992., skupština bosanskih Srba osnovala je Savjet za nacionalnu bezbjednost, odnosno SNB. Radovan Karadžić je bio predsjednik SNB-a, dok je Krajišnik, kao predsjednik skupštine, po službenoj dužnosti bio član SNB-a. Kako bi se donijele odluke o vojnim, političkim i administrativnim pitanjima, održavali su se zajednički sastanci SNB-a i vlade bosanskih Srba. Savjet za nacionalnu bezbjednost je, osim toga, izdavao naloge lokalnim jedinicama Teritorijalne odbrane i opštinskim vlastima, te od njih dobivao izvještaje.

Dana 12. maja 1992., Skupština je SNB zamijenila tročlanim Predsjedništvom, koje je trebalo djelovati do izbora predsjednika republike bosanskih Srba. U to Predsjedništvo imenovani su Radovan Karadžić, Nikola Koljević i Biljana Plavšić, a oni su za predsjednika Predsjedništva izabrali Karadžića. Nedugo nakon toga, SNB je prestao s radom.

Premda Momčilo Krajišnik formalno nije bio član Predsjedništva, prisustvovao je, uz jedan mogući izuzetak, svim sjednicama Predsjedništva u periodu od maja do decembra 1992. Na tim sjednicama, Krajišnik nije bio samo posmatrač. On je, na primjer, bio zadužen za ekonomiju. Kasnije je bio zadužen i za veze i koordinaciju rada s ratnim povjerenicima, koje je imenovalo Predsjedništvo i koji su bili zaduženi za opštine. Krajišnik je dao značajan doprinos radu Predsjedništva. On se ponašao kao redovni član Predsjedništva i drugi članovi su ga prihvatili kao takvog. Sjednicama Predsjedništva prisustvovao je i predsjednik vlade Đerić. Vijeće se osvjedočilo da je u sastavu Predsjedništva bosanskih Srba od njegovog osnivanja 12. maja 1992. zapravo bilo pet članova.

Predsjedništvo je u republici bosanskih Srba imalo veliku moć - veću od ovlaštenja Predsjedništva predviđenih Ustavom. Na primjer, i ministar unutrašnjih poslova Mićo Stanišić i ministar pravosuđa Momčilo Mandić neposredno su odgovarali Predsjedništvu i od Predsjedništva dobivali naloge. To je, pak, slabilo Vladu. Bez obzira na to, Vlada je ipak imala značajan uticaj na mnoga pitanja koja su se pojavila za vrijeme sukoba.

Predsjedništvo je rukovodilo i vojskom bosanskih Srba, poznatom kao VRS, koju je Skupština osnovala 12. maja 1992. Prema Ustavu, predsjednik republike bosanskih Srba bio je vrhovni komandant VRS. General Ratko Mladić je bio komandant Glavnog štaba VRS. On se redovno konsultovao s Predsjedništvom i Predsjedništvo je često donosilo odluke o vojnim pitanjima. Predsjedništvo je, nadalje, imalo brojne kontakte s opštinskim vlastima, velikim dijelom Krajišnikovim posredstvom. Kao predsjednik skupštine bosanskih Srba, Krajišnik je bio u bliskom kontaktu s poslanicima u skupštini, a oni su bili aktivni i na opštinskom nivou.

Na taj način, sastav skupštine i metode rada jamčili su velik uticaj politike SDS-a na odlučivanje. Za utjecaj SDS-a na skupštinu bosanskih Srba bila je značajna uloga Momčila Krajišnika, kao predsjednika Skupštine i kao istaknutog člana SDS-a. Vijeće je saslušalo i iskaze prema kojima je Krajišnik blagonaklono gledao na izražavanje nacionalne mržnje i podsticanje straha u skupštini bosanskih Srba. Transkripti sjednica predloženi Vijeću pokazuju da u periodu na koji se odnosi Optužnica on niti jednom nije opomenuo poslanike radi uvreda izrečenih na račun drugih nacionalnih grupa. Povremeno se i sam služio takvim izrazima. Zahvaljujući ovlaštenjima koja je kao predsjednik skupštine bosanskih Srba imao, Krajišniku je bilo lako da promovise stavove o etničkom razdvajanju.

Kada je početkom aprila 1992. međunarodna zajednica priznala nezavisnost Bosne i Hercegovine, bosanski Srbi počeli su silom uzimati vlast u raznim opštinama.

Vijeće je zaključilo da je, počevši od 18. marta 1992., izvršen napad na civilno stanovništvo muslimanske i hrvatske nacionalnosti nastanjeno u tih trideset i pet opština navedenih u Optužnici. Taj napad je uključivao široki raspon diskriminirajućih mjera, poput uvođenja policijskog sata; postavljanja barikada i kontrolnih punktova, na kojima su pripadnici tih etničkih grupa bili redovno zaustavljani i pretraživani; pretrese kuća Muslimana i Hrvata; te otkaze.

U aprilu su srpske snage počele napadati Muslimane i Hrvate koji su živjeli u gradovima, selima i manjim naseljima, od kojih većina nije bila branjena i u kojima nije bilo vojnih ciljeva. Muslimani i Hrvati su zlostavljani i lišavani života. Muškarci su često hapšeni i odvođeni u zatočeničke centre, dok su žene i djeca bili istjerani iz domova ili zatočeni ili protjerani iz opštine. Njihove domove bi potom opljačkale i razorile srpske snage, ili prisvojile srpske vlasti. Srpske snage su, osim toga, razarale vjerske spomenike i svetišta značajne za muslimansko i hrvatsko stanovništvo.

Uslovi života u mnogim zatočeničkim centrima u kojima su Muslimani i Hrvati bili zatočeni bili su nepodnošljivi, nije bilo dovoljno hrane, vode, ljekarske njege ili sanitarnih prostorija. Zatočenike su često tukli, a ponekad i silovali, pripadnici srpskih snaga, od kojih su neki radili kao čuvari, dok je drugima bio omogućen ulaz u zatočeničke centre. Mnogim zatočenicima su nanijete fizičke i duševne povrede, a mnogi su imali i zdravstvene probleme. To je dovelo do smrti mnogih zatočenika. Osim toga, pripadnici paravojnih jedinica, policije i drugih srpskih snaga namjerno su lišili života mnoge zatočenike.

Vijeće je konstatovalo da su sljedeći zločini koji su počinjeni u opštinama navedenim u optužnici dokazani van razumne sumnje:

istrebljenje kao zločin protiv čovječnosti počinjen je protiv bosanskih Muslimana i, u manjoj mjeri, bosanskih Hrvata u četrnaest (14) opština navedenih u optužnici. Ubistvo kao zločin protiv čovječnosti počinjeno je protiv bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u dvadeset osam (28) opština navedenih u optužnici. Pošto su sva lišavanja života okvalifikovana kao ubistvo ili istrebljenje po članu 5 Statuta Međunarodnog suda, nema potrebe za donošenjem zaključaka po alternativnoj optužbi za ubistvo kao ratni zločin. Dokazano je da je deportacija kao zločin protiv čovječnosti počinjena protiv bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u sedamnaest (17) opština navedenih u optužnici, a prisilno premještanje kao zločin protiv čovječnosti počinjeno je u dvadeset pet (25) opština navedenih u optužnici. Progon bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata kao zločin protiv čovječnosti počinjen je u svih trideset pet (35) opština, izvršenjem sljedećih djela: nametanja restriktivnih i diskriminatornih mjera koje uključuju uskraćivanje osnovnih prava; ubistva; okrutnog i nečovječnog postupanja tokom napada na gradove i sela i unutar više zatočeničkih centara: protivpravnog zatočenja; prisilnog premještanja; prisilnog rada na linijama fronta; prisvajanja ili pljačkanja privatne imovine; te uništavanja privatne imovine i kulturnih spomenika i svetišta.

U vezi s optužbom za genocid, Vijeće je konstatovalo da, uprkos dokaza o djelima počinjenim u opštinama koja čine *actus reus* genocida, Vijeću nisu predloženi dovoljni dokazi na osnovu kojih bi ustanovilo da li su počinioci imali genocidnu namjeru, odnosno namjeru da u cjelini ili djelimično unište etničku grupu bosanskih Muslimana ili bosanskih Hrvata kao takvu.

Vijeće je bilo mišljenja da postojanje udruženog zločinačkog poduhvata ne pretpostavlja pripremno planiranje ili izričit dogovor među njegovim učesnicima. Vijeće konstatuje da je udruženi zločinački poduhvat postojao širom teritorije republike bosanskih Srba. Centralno locirana osnovna komponenta ove grupe uključivala je Krajišnika, Karadžića i druge vođe bosanskih Srba. Većina učesnika udruženog zločinačkog poduhvata nalazila se na područjima ili opštinama republike bosanskih Srba i održavala je bliske veze s rukovodstvom u prijestonici bosanskih Srba na Palama. Udruženi zločinački poduhvat može postojati i njegovi članovi se mogu smatrati odgovornim za zločine koji počinje glavni izvršioc i u opštinama, koji ne moraju dijeliti opšti cilj udruženog zločinačkog poduhvata. U takvim slučajevima je dovoljno da se pokaže da su ih na ta djela naveli članovi udruženog zločinačkog poduhvata u okviru provođenja opšteg cilja. Mogućnost da jedan ili više glavnih izvršilaca nisu bili svjesni udruženog zločinačkog poduhvata ili njegovog cilja ne otklanja zaključak da su udruženim zločinačkim poduhvatom počinjeni zločini širom opština navedenih u optužnicu putem takvih glavnih izvršilaca.

Opšti cilj udruženog zločinačkog poduhvata bio je da se etnički prekomponuju teritorije koje je odredilo rukovodstvo bosanskih Srba drastičnim smanjenjem procenta bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata putem protjerivanja. Vijeće je konstatovalo da su zločin deportacije i prisilnog premještanja predstavljali prvobitne zločine u okviru ovog opšteg cilja. Krajišnik dao je zeleno svjetlo za početak programa protjerivanja tokom sjednice Skupštine bosanskih Srba kada je pozvao na, "provođenje onog što smo dogovorili, etničku podjelu na terenu".

Inkriminisana sredstva opšteg zločinačkog cilja mogu se proširiti kada vodeći članovi udruženog zločinačkog poduhvata budu obaviješteni o novim vrstama zločina počinjenih u ostvarivanju cilja, a ne preduzmu djelotvorne mjere za sprečavanje ponavljanja tih zločina, te ustraju na provođenju opšteg cilja. U ovom slučaju se vidi da su članovi udruženog zločinačkog poduhvata namjeravali proširenje sredstava, budući da se provođenje opšteg cilja više ne može smatrati ograničenim na počinjenje prvobitnih zločina.

Dok je u ranim fazama udruženog zločinačkog poduhvata u kojima je učestvovao Krajišnik opšti cilj mogao biti ograničen na zločine deportacije i prisilnog premještanja, dokazi pokazuju da su inkriminisana sredstva tog poduhvata vrlo brzo proširena uključivanjem drugih zločina progona, kao što su ubistvo i istrebljenje. Ovaj prošireni niz zločina, koji se detaljno navode u presudi, doveo je do redefinisavanja inkriminiranih sredstava putem kojih je ostvarivan opšti cilj udruženog zločinačkog poduhvata tokom perioda na koji se odnosi optužnica.

Dokazi nisu pokazivali da je, u bilo koje vrijeme tokom perioda na koji se odnosi optužnica, zločin genocida činio dio opšteg cilja udruženog zločinačkog poduhvata u kom dokazi pokazuju da je Krajišnik učestvovao niti da su Krajišnik ili drugi članovi udruženog zločinačkog poduhvata imali posebnu namjeru koja se traži za genocid. Dokazi takođe nisu potkrepljivali zaključak da je Krajišnik bio saučesnik u genocidu.

Po mišljenju Vijeća, sveukupni doprinos Momčila Krajišnika udruženom zločinačkom poduhvatu činilo je pomaganje uspostavljanja i održavanja stranačkih i državnih struktura SDS-a kao instrumenata počinjenja zločina. On je takođe upotrebljavao svoju političku vještinu i na lokalnom i na međunarodnom planu kako bi olakšao provođenje opšteg cilja UZP-a putem zločina predviđenih tim ciljem. Krajišnik je znao za i imao namjeru da provede masovno zatočenje i protjerivanje civila. On je imao ovlasti da interveniše, ali nije bio zainteresovan za sudbinu zatočenih i protjeranih osoba. Krajišnik je želio da se muslimansko i hrvatsko stanovništvo u velikom broju iseli sa teritorija bosanskih Srba i prihvatao je da se mora platiti teška cijena u patnjama, smrti i razaranjima koji su bili potrebni za ostvarivanje srpske dominacije i održive državnosti.

Stoga, Vijeće je konstatovalo da je Krajišnik kriv za počinjenje gorenavedenih zločina putem svog učestvovanja u udruženom zločinačkom poduhvatu.

Prilikom odmjeravanja odgovarajuće kazne, Vijeće je ocijenilo težinu sveukupnog kažnjivog ponašanja Momčila Krajišnika.

Pretresno vijeće je konstatovalo da su žrtvama u ovom predmetu nanesene ogromne patnje, a posljedice koje su zločini imali po cjelokupnu muslimansku i hrvatsku zajednicu u Bosni i Hercegovini su ogromne. Zločini su vršeni tokom dužeg vremenskog perioda, često brutalnim metodama, s mržnjom ili zapanjujućim nedostatkom brige.

Vijeće je konstatovalo da je uloga Momčila Krajišnika u počinjenju zločina bila je ključna. Položaji koje je zauzimao u rukovodstvu bosanskih Srba davali su mu ovlasti da olakša vojnim, policijskim i paravojnim grupama provođenje cilja udruženog zločinačkog poduhvata. Krajišnik imao je dužnost da se stara za dobrobit cjelokupnog stanovništva kao i dužnost da štiti zakon i poredak. Stanovništvo koje je živjelo na teritoriji republike bosanskih Srba imalo je pravo da očekuje da će osoba sa ovlastima Momčila Krajišnika raditi na sprečavanju ili kažnjavanju zločina umjesto da učestvuje u njihovom počinjenju.

Vijeće je konstatovalo da bi sljedećim ličnim prilikama Momčila Krajišnika trebalo pridati određenu, iako vrlo neznatnu, težinu kao olakšavajućim faktorima: njegovoj ranijoj neosuđivanosti; njegovom dobrom vladanju u pritvoru; njegovom relativno dugotrajnom boravku u pritvoru do početka suđenja; njegovim naporima, iako su oni bili ograničeni, tokom perioda na koji se odnosi optužnica da pruži pomoć pojedinim obama koje nisu Srbi; te njegovoj starosti i porodičnoj situaciji.

Dana 27. septembra 2006., Pretresno vijeće je izreklo presudu: Krajišnik je proglašen krivim po sljedećim tačkama:

- Tačka 3, progon kao zločin protiv čovječnosti;
- Tačka 4, istrebljenje kao zločin protiv čovječnosti;
- Tačka 5, ubistvo kao zločin protiv čovječnosti;
- Tačka 7, deportacija kao zločin protiv čovječnosti; i
- Tačka 8, prisilno premještanje kao zločin protiv čovječnosti;

Krajišnik je oslobođen krivice po sljedećim tačkama:

- Tačke 1 i 2, odnosno za genocid i saučesništvo u genocidu;
- Tačka 6, odnosno za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja

Kazna: 27 godina zatvora

PRESUDA ŽALBENOG VIJEĆA

Dana 26. oktobra 2006., Tužilaštvo je podnijelo najavu žalbe, tražeći da se kazna promijeni u doživotnu zatvorsku kaznu. Istog dana, predžalbeni sudija je naložio Krajišniku da svoju najavu žalbe podnese "najkasnije u roku od 30 dana nakon što mu bude dodijeljen branilac".

Tužilaštvo je podnijelo žalbeni podnesak 27. novembra 2006.

Dana 12. februara 2007., branilac dodijeljen Momčilu Krajišniku je podnio najavu žalbe. Nakon toga, 20. februara 2007., žalilac je odvojeno podnio svoju najavu žalbe.

Dana 11. maja 2007., okončano je zastupanje Momčila Krajišnika od strane dodijeljenog branioca, a njemu je dopušteno da se zastupa sam.

Dana 8. juna 2007., Colin Nicholls je dodijeljen žalioocu kao *amicus curiae*. Istog dana, podnio je najavu žalbe na presudu. Nakon toga, 31. augusta 2007., *amicus curiae* je podnio javni i redigovani žalbeni podnesak. Dana 1. februara 2008., Momčilo Krajišnik je podnio svoj povjerljivi žalbeni podnesak, a javna verzija podneska je podnesena 28. februara 2008.

Dana 28. februara 2008., Žalbeno vijeće je odobrilo zahtjev Momčila Krajišnika i naložilo da g. Alan Dershowitz osigura pravnu pomoć žalioocu isključivo i samo u vezi s pitanjem udruženog zločinačkog poduhvata, dok će se Momčilo Krajišnik nastaviti zastupati sam po svim drugim pitanjima. G. Dershowitz je službeno imenovan za pravnog zastupnika 4. aprila 2008.

pretres o žalbi održan je 21. augusta 2008.

Žalbeno vijeće je u svojoj presudi odbacilo tvrdnju *amicus curiae* da je Krajišnikovo suđenje bilo nepravično. Uprkos tome, Žalbeno vijeće je primijetilo da neki aspekti vođenja suđenja nisu bili lišeni nedostataka i da su mogli stvoriti dojam nepravičnosti. Međutim, na temelju sveukupne ocjene spisa i dodatnih dokaza izvedenih u žalbenom postupku Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je *amicus curiae* pokazao da ti nedostaci predstavljaju grubo kršenje pravde koje bi narušilo pravičnost suđenja Krajišniku.

U svojem trećem osnovu za žalbu *amicus curiae* je tvrdio da Pretresno vijeće nije ispravno identifikovalo učesnike udruženog zločinačkog poduhvata i stoga nije moglo van razumne sumnje zaključivati o postojanju zajedničkog cilja koji su oni dijelili s Krajišnikom. Žalbena vijeće je konstatovalo da je Pretresno vijeće doista pogriješilo zato što je propustilo konkretno navesti da li su svi ili samo neki od lokalnih političara, vojnika, policijskih komandanata i paravojnih vođa koji se pominju u paragrafu 1087 Prvostepene presude bili članovi udruženog zločinačkog poduhvata. Stoga je taj podosnov prihvaćen.

Amicus curiae je nadalje tvrdio da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je propustilo iznijeti zaključke o tome kada su ubistva činila dio udruženog zločinačkog poduhvata i stoga se mogla staviti na teret Krajišniku. U tom kontekstu Žalbena vijeće je prvo napomenulo da se uvjerilo da je Pretresno vijeće konstatovalo da je Krajišnik dijelio namjeru da se počine *prvobitni* zločini deportacije, prisilnog premještanja i progona zasnovanog na tim krivičnim djelima od početka postojanja udruženog zločinačkog poduhvata. Što se tiče *odatih* djela ubistva, istrebljenja i progona, koja se zasnivaju na drugim izvršenim djelima osim deportacije i prisilnog premještanja, Pretresno vijeće je u opštem smislu zaključilo da su ta djela dodata udruženom zločinačkom poduhvatu nakon što su njegovi vodeći članovi o njima obaviješteni, a nisu preduzeli nikakve djelotvorne mjere da bi spriječili njihovo ponavljanje, nego su nastavili ustrajati u sprovođenju zajedničkog cilja, čime su stekli namjeru u vezi s tim dodatim krivičnim djelima. Međutim, Žalbena vijeće je primijetilo da je Pretresno vijeće iznijelo tek vrlo oskudne, ako uopšte ikakve, zaključke u vezi s tim uslovima. Stoga Žalbena vijeće nije moglo zaključiti s nužnom preciznošću na koji je način i u kojem trenutku zajednički cilj udruženog zločinačkog poduhvata obuhvatio dodata krivična djela i, shodno tome, na kojem osnovu je Pretresno vijeće krivicu za ta dodata djela pripisalo Krajišniku. Ne može se očekivati ni od Žalbenog vijeća ni od optuženog da spekulira o značenju zaključaka Pretresnog vijeća, ili o njihovom nepostojanju, u vezi s tako ključnim obilježjem Krajišnikove individualne krivične odgovornosti kao što je opseg zajedničkog cilja udruženog zločinačkog poduhvata. Stoga Žalbena vijeće konstatuje da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo kad nije donijelo zaključke nužne za osuđujuću presudu Krajišniku u vezi sa sljedećim dodatim krivičnim djelima, koja nisu bila uključena u prvobitni zajednički cilj udruženog zločinačkog poduhvata: progon (tačka 3), s izuzetkom krivičnih djela deportacije i prisilnog premještanja u osnovu; istrebljenje (tačka 4); i ubistvo (tačka 5). Shodno tome, Žalbena vijeće je djelimično prihvatilo taj podosnov za žalbu i odbilo njegov preostali dio. Krajišnikove osuđujuće presude za dodata krivična djela iz tačaka 3, 4 i 5 su stoga ukinute.

Amicus curiae je nadalje tvrdio da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo kada je zaključilo da se jednog člana udruženog zločinačkog poduhvata može smatrati krivično odgovornim za djela osoba koje nisu bile članovi udruženog zločinačkog poduhvata i koje potencijalno nisu ni znale za postojanje ili svrhu udruženog zločinačkog poduhvata. *Amicus curiae* je tvrdio da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je odstupilo od Drugostepene presude u predmetu *Brđanin* i da nije uspjelo utvrditi postojanje veze između Krajišnika i zločina. Pretresno vijeće je bilo mišljenja da član udruženog zločinačkog poduhvata može snositi odgovornost za krivična djela počinjena od strane glavnih izvršilaca koje je neki član udruženog zločinačkog poduhvata "vrbovao" kako bi izvršili krivična djela u svrhu ostvarenja zajedničkog cilja. Žalbena vijeće se uvjerilo da taj standard u svojoj biti odgovara standardu iznesenom u Drugostepenoj presudi u predmetu *Brđanin*, donesenoj nakon Prvostepene presude u ovom predmetu. *Amicus curiae* stoga nije uspio pokazati grešku Pretresnog vijeća s tim u vezi. Međutim, Žalbena vijeće je primijetilo da je u mnogo navrata Pretresno vijeće propustilo donijeti zaključke o vezi između glavnih izvršilaca prvobitnih zločina deportacije, prisilnog premještanja i progona, koji se temelje na tim krivičnim djelima, i članova udruženog zločinačkog poduhvata. Slijedom toga, Žalbena vijeće je zaključilo da je Pretresno vijeće donijelo samo zaključke da su članovi udruženog zločinačkog poduhvata počinili sljedeće prvobitne zločine koristeći glavne izvršioce u svrhu ostvarenja zajedničkog cilja:

Progon putem deportacije, tačka 3, u Bratuncu; Zvorniku; Sanskom Mostu; Banji Luci; Bijeljini; i Prnjavoru;

Progon putem prisilnog premještanja, tačka 3, u Bijeljini; Bratuncu; Zvorniku; Bosanskoj Krupi; Sanskom Mostu; Trnovu; i Sokolcu;

Deportaciju, tačka 7, u Bratuncu; Zvorniku; Sanskom Mostu; Banji Luci; Bijeljini; i Prnjavoru; i

Nehumana djela putem prisilnog premještanja, tačka 8, u Bijeljini; Bratuncu; Zvorniku; Bosanskoj Krupi; Sanskom Mostu; Trnovu; i Sokolcu.

Krajišnikove osuđujuće presude za preostala prvobitna krivična djela iz tačaka 3, 7 i 8 stoga su poništene.

Nadalje, *amicus curiae* je tvrdio da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo zato što je propustilo donijeti relevantne zaključke u vezi s deportacijom u odnosu na svaku opštinu. Žalbeno vijeće je konstatovalo da je Pretresno vijeće doista propustilo uvijek provesti traženu analizu u vezi s prelaskom granica *de facto* i *de jure* i da se zaključci o deportaciji iz Bijeljine, Bratunca i Sanskog Mosta ne mogu održati. Shodno tome, Krajišnikove osuđujuće presude za ta krivična djela su poništene. Međutim, Žalbeno vijeće je smatralo da je Pretresno vijeće utvrdilo da je izvršeno prisilno premještanje osoba preko državne granice *de jure* u opštinama Zvornik, Banja Luka i Prnjavor, što predstavlja deportaciju. Stoga je taj dio žalbenog osnova djelimično prihvaćen.

Amicus curiae je nadalje tvrdio da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je donosilo zaključke o Krajišnikovom hijerarhijskom položaju u rukovodstvu bosanskih Srba. Međutim, Žalbeno vijeće se uvjerilo da je Pretresno vijeće pažljivo procijenilo relevantne iskaze svjedoka, a nije se uvjerilo da je dodatni iskaz Radovana Karadžića dovoljan da oduzme vrijednost mnogobrojnim dokazima koji idu u prilog nalazima Pretresnog vijeća.

Krajišnik je u svojoj žalbi tvrdio da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je zaključilo da je on bio član UZP-a, budući da su on i drugi navodni članovi UZP-a bili tek pojedinci koji su obavljali zadatke unutar svojih zakonskih ovlašćenja u okviru funkcionisanja državne uprave i u skladu s Ustavom. Žalbeno vijeće je odbacilo njegove argumente budući da su oni irelevantni za utvrđivanje da li su aktivnosti tih lica imale za posljedicu zakonom predviđenu krivičnu odgovornost. Nadalje, Žalbeno vijeće je odbacilo Krajišnikova osporavanja nalaza Pretresnog vijeća o vladi i pravosuđu bosanskih Srba; o predsjedništvu bosanskih Srba; o oružanim snagama; o MUP-u, kriznim štabovima, ratnim predsjedništvima i ratnim povjereništva; i o Krajišnikovom stilu rukovođenja.

Tužilac je iznio jedan žalbeni osnov u kojem je tvrdio da je kazna doživotnog zatvora jedina kazna srazmjerna sveukupnoj težini Krajišnikovih zločina. No Žalbeno vijeće nije zaključilo da izrečena kazna uopšte ne odražava težinu Krajišnikovog kažnjivog ponašanja ili da ne izražava srdžbu međunarodne zajednice i da je očigledno nedovoljna da bi se osiguralo odvratanje.

Žalbeno vijeće je podsjetilo da su okolnosti u nekim slučajevima opravdavale da ono samo utvrdi da li nalazi Pretresnog vijeća uzeti sami ili u kombinaciji s relevantnim dokazima podržavaju osudu. Imajući u vidu složene činjenične okolnosti ovog predmeta, analiza u žalbenom postupku zločina za koje je Pretresno vijeće Krajišniku pogrešno pripisalo krivičnu odgovornost značila bi da bi Žalbeno vijeće iznova trebalo analizirati cijeli sudski spis. Iako pravilo 117(C) Pravilnika Žalbenom vijeću daje diskreciono pravo da pod odgovarajućim okolnostima naloži ponavljanje suđenja, Žalbeno vijeće nema obavezu da kad identifikuje neku grešku predmet vrati na ponovo suđenje. Žalbeno vijeće je konstatovalo da su ukinute osude za većinu zločina za koje je Krajišnik bio proglašen krivim. Međutim, osude za progone, deportaciju i prisilno premještanje su potvrđene i težina tih zločina zahtijeva tešku i srazmjernu kaznu. Žalbeno vijeće je stoga u konkretnim okolnostima ovog predmeta smatralo da nije u interesu pravde da se predmet vrati u daljnji postupak. Kao rezultat toga, Žalbeno vijeće je utvrdilo primjerenu kaznu za zločine koji su ispravno pripisani Krajišniku.

Dana 17. marta 2009., Žalbeno vijeće je smanjilo Krajišnikovu kaznu na 20 godina zatvora. Sudija Shahabuddeen je priložio izdvojeno mišljenje.

Dana 7. septembra 2009., Krajišnik je prebačen u Ujedinjeno Kraljevstvo na izdržavanje kazne.